

CYNGOR GWYNEDD

GWYNEDD COUNCIL

Cofnodion drafft o gyfarfod rhif 17 o Grŵp Cyswllt Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA) Pen Llŷn a'r Sarnau a gynhaliwyd ar 30 Medi 2009 (yn cychwyn am 7pm) ym Mhlas Tan y Bwlch, Maentwrog.

Yn bresennol:

Alison Hargrave	Swyddog ACA PLAS
Dafydd Jones	Swyddog ACA PLAS – dros gyfnod mamolaeth
Lucy Kay	AP - Cyngor Cefn Gwlad Cymru (CCGC)
Dafydd Roberts	AP - Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE)
Y Cyng. Caerwyn Roberts	Awdurdod Lleol - Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (Cadeirydd)
Mike Bowyer	Arall – Archaeoleg
Mike Parry	Twristiaeth – Cymdeithas Pysgotwyr Llŷn
Bill Miller-Jones	Arall – Plymiwr a pherchennog cwch
Y Cyng. Ray Quant	Awdurdod Lleol – Ceredigion
Alan Gaydon	Cyngor Cymuned – Dyffryn Ardudwy a Thal y Bont
Sion Williams	Pysgota Masnachol - Cymdeithas Pysgotwyr Cewyll Llŷn
Iwan Hughes	Pysgota Masnachol - Cymdeithas Pysgotwyr Cewyll Llŷn
Rowland Sharp	Arall
Kate Batton	Aelod o'r cyhoedd
Greg Guthrie	Siaradwr - <i>Royal Haskoning</i>
Dylan Griffiths	Siaradwr - Cyngor Gwynedd

(PLAS – Pen Llŷn a'r Sarnau)

(AP - Awdurdod Perthnasol)

Cyflwyniad

Croesawodd Caerwyn Roberts bawb i'r cyfarfod.

1. Ymddiheuriadau

Liz Allen	AP - Cyngor Sir Ceredigion (CSC)
Phil Oliver	AP - Asiantaeth yr Amgylchedd
Barry Davies	AP - Cyngor Gwynedd
Virginia Prieto	AP - Pwyllgor Pysgodfeydd y Gogledd Orllewin a Gogledd Cymru (NW&NWSFC)
Rob Strachan	AP - Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru
Victoria Hickin	AP - Pwyllgor Pysgodfeydd y Gogledd Orllewin a Gogledd Cymru (NW&NWSFC)
Rhys Jones	AP - Cyngor Gwynedd
Lea Hughes	AP - Cyngor Gwynedd
Glynne Roberts	Pysgota Masnachol - Cymdeithas Pysgotwyr Gyda'r Glannau Llŷn
Bill Bracewell	Hamdden – Partneriaeth Aberdyfi
Lee Oliver	Arall - Cadwch Gymru'n Daclus (CGD)
Gruff Jones	Arall - Cadwch Gymru'n Daclus (CGD)
Nia Jones	Bywyd Gwyllt – Ymddiriedolaeth Natur Gogledd Cymru
Jilly Whipp	Arall
Bob Lowe	Hamdden – Hwyllo
David Roberts	Awdurdod Lleol - Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

2. Cofnodion y cyfarfod diwethaf

2.1 Derbyniwyd y cofnodion fel cofnod cywir o'r cyfarfod.

3. Materion yn codi

3.1 Eitem 3.2 (Rowland Sharp i anfon llun o enwair wedi'i wneud o ffyn 'cotton buds' i Gill Bell). Eglurodd Rowland nad oedd y llun hwn ganddo ar hyn o bryd ond y byddai'n anfon un ati pe byddai'n dod o hyd i un.

Gweithredu: Rowland Sharp i anfon llun o enwair wedi'i wneud o ffyn 'cotton buds' i Gill Bell os ydyw'n dod o hyd i un.

3.2 Eitem 3.5 (Alison i anfon gwybodaeth am y cynllun rheoli'r traethlin at y Grŵp Cyswllt a'r Awdurdodau Perthnasol drwy e-bost a chopi caled i'r rhai a fyddai'n gwneud cais amdano): Anfonodd Alison y wybodaeth hon ar e-bost ym mis Awst 2009.

Gweithred wedi'i chwblhau.

3.3 Eitem 5.1 (Swyddog ACA/Awdurdodau Perthnasol i drefnu diweddariad ar ganfyddiadau'r prosiect Ecojel sglefrod môr yn 2012). Dywedodd Alison y byddai hynny'n cael ei wneud yn 2012.

Gweithred i'w rhoi o'r neilltu hyd 2012.

3.4 Eitem 5.2 (Alison i drafod gyda Cadwch Gymru'n Daclus a Barry Davies er mwyn gweld a oes unrhyw beth y gellir ei wneud i godi mwy o ymwybyddiaeth ynghylch adrodd am greaduriaid wedi'u golchi i'r lan a gwella manylion yr adroddiadau ac adnabod y creaduriaid): Eglurodd Alison ei bod wedi siarad gyda Cadwch Gymru'n Daclus ac roeddynt hwy wedi egluro eu bod yn gofyn wrth grwpiau adrodd am greaduriaid a olchwyd i'r lan ac adrodd amdanynt wrth yr awdurdod perthnasol. Roedd manylion Rod Penrose wedi'u cynnwys yn y pecyn cyflwyno a dderbyniai pob grŵp. Nododd Cadwch Gymru'n Daclus hefyd y byddant yn fodlon darparu gwybodaeth bellach i grwpiau os oedd hynny'n angenrheidiol. Eglurodd Alison hefyd bod Cyngor Gwynedd yn rhagweithiol o ran cofnodi achosion o greaduriaid wedi'u golchi i'r lan, ynghyd â chyflwyno'r adroddiadau hyn. Yn ogystal, roeddynt yn gyfrifol am waredu'r cyrff.

Gweithred wedi'i chwblhau.

3.5 Eitem 6.1 (Lucy Kay i gael eglurhad gan staff y warchodfa biosffer yn CCGC ynghylch cynllunio strategol ar gyfer y biosffer a'i gyswllt â'r ACA): Roedd yr eitem hon ar y rhaglen.

Gweithred wedi'i chwblhau.

3.6 Eitem 6.1 (Alison am edrych a fyddai cyflwyniad ar fiosffer y Ddyfi yn ddefnyddiol i'r grŵp mewn cyfarfod yn y dyfodol): Roedd yr eitem hon ar y rhaglen.

Gweithred wedi'i chwblhau.

3.7 Eitem 6.2 (Alison i gysylltu â Huw Davies ynghylch rhoi cyflwyniad i'r Grŵp Cyswllt ar SMP2 a'r gwaith arfaethedig ynglŷn â hyn): Roedd yr eitem hon ar y rhaglen.

Gweithred wedi'i chwblhau.

3.8 Eitem 6.2 (Alison i edrych os gallai drefnu cyflwyniad am brosesau arfordirol o fewn yr ACA a beth a wyddys am hyn): Roedd yr eitem hon ar y rhaglen.

Gweithred wedi'i chwblhau.

3.9 Eitem 7 (Alison i drefnu'r cyfarfod nesaf).

Gweithred wedi'i chwblhau.

4 Diweddariad gan y Swyddog ACA

4.1 Gwaith a gwblhawyd rhwng Gorffennaf - Medi 2009

- Roedd Alison wedi trefnu nifer o ddigwyddiadau codi ymwybyddiaeth, ac wedi'u cynnal, yn cynnwys:
 - Taith gerdded wedi'i thywys yn Borth y Gest - mynychodd dros 60 o bobl
 - Taith gerdded wedi'i thywys ger Mochras (*Shell Island*) ar gyfer yr Ymddiriedolaeth Natur
 - Picnic gyda lhamhidydd ym Mhorth Dinllaen – mynychodd dros 20 o bobl
 - Saffari pyllau glan môr yng Nghricieth – bu'n rhaid canslo'r digwyddiad hwn gan bod chwysigod môr ar y traeth.
 - Cystadleuaeth cestyll tywod yn Aberdyfi – er gwaetha'r glaw, cymerodd dros 20 o bobl ran.
- Aeth Alison a'r arddangosfa symudol i'r Eisteddfod yn Y Bala ble y cynhaliodd nifer o weithdai a chystadleuaeth gelf a chymerodd dros 50 o blant ran.
- Roedd Alison wedi cynhyrchu a chylchredeg rhifyn 7 o newyddlen ACA.
- Cafodd Alison fewnbwn yn y prosiectau a ganlyn:
 - CGBLI Natur Gwynedd
 - Grŵp Ecosystemau Morol
 - TGAU newydd – Astudiaethau Morol
- Roedd Alison wedi trefnu cyfarfod Awdurdodau Perthnasol a chyfarfod GEMS Cymru a byddai'r ddau'n cael eu cynnal yn ystod yr wythnosau nesaf.
- Roedd Alison yn parhau i ddiweddarau gwefan yr ACA gyda'r newyddion a'r cyhoeddiadau diweddaraf.
- Roedd Alison yn parhau i ddiweddarau ac adolygu'r cynllun rheoli.
- Yn ogystal, roedd Alison yn gweithio ar adolygiad o ACA PLAS gyda'r bwriad o adrodd ynghylch yr hyn a gyflawnwyd dros y blynyddoedd diwethaf, ynghyd â buddion y dynodiad a chael Swyddog ACA penodol mewn swydd. Byddai pob ACA yng Nghymru yn gwneud hyn, gyda'r bwriad o gynhyrchu adroddiad terfynol a ellid ei ddefnyddio wrth geisio cyllid yn y dyfodol.

4.2 Trefniadau Cyfnod Mamolaeth

4.2.1 Manylion

Eglurodd Alison y byddai'n dechrau ar ei chyfnod mamolaeth ar 19 Hydref a'i bod yn gobeithio dychwelyd i'w swydd ganol mis Medi 2010. Eglurodd fod Dafydd Jones wedi'i benodi i ymgymryd â'i swydd dros y cyfnod hwnnw. Byddai'n dechrau gweithio ar 12 Hydref a byddai'n ymgymryd â'r swydd ar sail llawn amser.

4.2.2 Rhaglen waith

Eglurodd Alison ei bod wedi cynhyrchu rhaglen waith ar gyfer Dafydd am y 10 mis nesaf, gyda'r hyn a ganlyn wedi'u nodi'n flaenoriaeth:

- Un cyfarfod Grŵp Cyswllt
- Un cyfarfod Awdurdodau Perthnasol
- Codi Ymwybyddiaeth
 - *Cool Seas Roadshow*
 - Dau ddigwyddiad, megis teithiau cerdded wedi'u tywys
 - Mynd â'r arddangosfa symudol i sioeau
 - Ymweld ag ysgolion
 - Cyflwyniadau
 - Cynnal a chadw'r wefan
 - Cynhyrchu un newyddlen
- Hyrwyddo'r ACA trwy wneud datganiadau i'r wasg a dosbarthu'r daflen ACA
- Parhau gydag adolygiad yr ACA

- Parhau gydag adolygiad y cynllun rheoli
- Parhau gyda'r grŵp ffocws ysbwriel

4.3 Cynllun Rheoli

Eglurodd Alison ei bod yn dal i weithio ar adolygu a diweddarau'r cynllun rheoli. Eglurodd bod CCGC wedi cwblhau hanner eu cynlluniau gweithredu pwnce a'i bod wrthi'n golygu'r cynlluniau hyn. Ychwanegodd ei bod yn gobeithio trefnu cyfarfodydd i drafod camau gweithredu yn weddol fuan.

4.4 Ysbwriel

Eglurodd Alison fod grŵp e-bost wedi'i sefydlu a bod gwybodaeth wedi cael ei dosbarthu. Ychwanegodd Alison y byddai Dafydd yn trefnu cyfarfod cyntaf y grŵp hwn er mwyn mynd â'r penderfyniad yn ei flaen a phenderfynu ar y camau nesaf.

Ychwanegodd Caerwyn Roberts y byddai Pwyllgor yr Amgylchedd yn cyfarfod ar 1 Hydref i drafod materion fel hyn. Yn ogystal, cyfeiriodd at e-bost yr oedd Alison wedi'i anfon ynghylch gwaith gwybodaeth a wnaed gan Pete Wilkinson, y Gymdeithas Cadwraeth Morol a Cadwch Gymru'n Daclus. Roeddynt wedi clirio 10km o draeth yng ngogledd Llŷn ac wedi casglu 600kg o ysbwriel. Yn ogystal, casglwyd £1000 at achos da.

5 Cyflwyniadau

Croesawodd Caerwyn Roberts Greg Guthrie a Dylan Griffiths a oedd yn rhoi cyflwyniadau yn y cyfarfod.

5.1 Cynllun rheoli'r traethlin (SMP2) – Greg Guthrie, *Royal Haskoning*

Roedd Greg Guthrie wedi derbyn gwahoddiad i roi cyflwyniad ar SMP2. Cwblhawyd SMP1 ddeng mlynedd yn ôl ac roedd SMP2 yn adolygiad o SMP1. Roedd arfordir y DU wedi'i rannu'n gelloedd er dibenion y broses SMP. Roedd y gell a oedd yn cynnwys PLAS yn ymestyn o Benrhyn y Santes Ann yn Sir Benfro, hyd at Ben-y-Gogarth yng Nghonwy. Hwn oedd y trydydd SMP mwyaf yn y DU. Roedd SMP1 yn edrych 50 mlynedd i'r dyfodol, tra bod SMP2 yn edrych ar dri cham: 0-20 mlynedd, 20-50 mlynedd a 50-100 mlynedd. Roedd yr ymgynghoriad cychwynnol wedi'i wneud ond roedd Greg wedi dod â rhai o'r holiaduron gydag ef a dywedodd eu bod wedi ymestyn yr ymgynghoriad yn anffurfiol. Am ragor o wybodaeth, ewch draw i www.westofwalessmp.org/

Cwestiynau a godwyd:

- a) Bill Miller-Jones Rwyf yn bryderus eich bod yn nodi ei bod yn bosib i lefel y môr godi 2m. Mae ymchwil diweddar yn dangos y gallai fod yn llawer uwch ac y gallai ddigwydd mewn llai o amser. Greg: Nododd asesiad effaith arfordirol y posibilrwydd o weld cynnydd o 2m yn lefel y môr. Mae'r cymedr hwn yn llai na'r hyn a nodwyd fel canllaw gan DEFRA. Fodd bynnag, trwy edrych ar gynydd o 2m, gallwn weld a oes modd i'n polisïau ymdrin â hynny. Gyda chynydd yn lefel y môr o, dyweder, 7m, byddai SMP yn amherthnasol gan y byddai newid ar raddfa mor fawr yn newid cymdeithas. Rydym yn ymwybodol fod ansicrwydd yn bodoli.
- b) Rowland Sharp: A ydych wedi mapio'r ardaloedd ble yr oedd tir dan ddŵr yn hanesyddol, gan mai dyma'r ardaloedd a fyddai'n gorlifo yn gyntaf? Greg: Nid yw addasiadau yn yr arfordir a'r môr yn ymwneud â chynnydd neu ostyngiad yn lefel y môr bob amser, mae hyn yn ymwneud llawer â phrosesau arfordirol a dyddodi deunyddiau. Mae hanes yn bwysig ond mae angen i chi fod yn ofalus. Weithiau, gallwch ddefnyddio prosesau arfordirol i gael effaith gadarnhaol a negyddol.

- c) Caerwyn Roberts: Rwyf yn pryderu am rai ardaloedd, e.e. safle gwastraff yn Harlech wedi'i leoli ddim ond chwe throedfedd uwchben lefel y môr. Greg: Weithiau, y dewis gorau o ran safleoedd gwastraff yw ei dyllu allan, ond gall hyn fod yn gostus. Os nad yw wedi'i halogi, h.y. tomen anadweithiol, gallwch adael iddo wasgaru trwy dryledu i'r amgylchedd morol wrth i'r arfordir erydu.
- d) Mike Parry: Mae prosesau arfordirol a chynnydd yn lefel y môr yn anodd iawn i'w rhagweld - gallai hyn arwain at lawer o arian cyhoeddus yn cael ei wastraffu wrth geisio lliniaru materion nad ydynt fyth yn cael eu gwireddu. Greg: Rydym yn ystyried economeg mewn ffordd gyffredinol iawn. Hyd yn oed os nad oes modd ariannu rhywbeth trwy gronfa genedlaethol, os oes ffordd o amddiffyn rhywbeth gwerthfawr yna efallai y byddwn yn datblygu polisi i gynorthwyo gyda hyn.
- e) Dafydd Roberts: O ystyried yr ansicrwydd, pa mor ddefnyddiol yw'r asesiadau amgylcheddol strategol (SEA) ac asesiadau priodol o'r cynlluniau hyn? Greg: Yn gyffredinol, mae SMP yn rhagweld beth fydd yn digwydd.
- f) Ray Quant: Bydd yr SMP yn cymryd dwy flynedd i'w gwblhau. Byddwch yn sefydlu tri senario amser, 0-20, 20-50 a 50-100 mlynedd, ac mae gan bob senario amser bedwar senario pellach (*hold the line / do nothing / advance / retreat*). Mae'r frwydr i ddod unwaith y bydd pobl yn sylweddoli beth yw rhai o'r senarios.
- g) Rowland Sharp: Sut ydych chi'n blaenoriaethu ardaloedd, a yw hyn yn y cynllun? Greg: Mae ardaloedd o ddylanwad yn yr ardal hon yn weddol gyfyngedig. Maent yn cael eu pennu trwy bwyso a mesur pob agwedd, yn cynnwys economeg a'r amgylchedd. Mae nifer o senarios yn anodd i'w rhagweld.
- h) Mike Bowyer: Gyda chynnydd yn lefel y môr o unrhyw beth dros 3 neu 4 metr, a fydd ymwelwyr yn dod i'r ardal hyd yn oed? Credaf y byddai yma aflonyddwch cymdeithasol.
- i) Alan Gaydon: Gyda'r cyfnod ymgynghori wedi dod i ben, a ydych chi wedi cysylltu â pherchnogion tir? Greg: Mae gennym restr faith o ymgynghoreion, nid wyf yn sicr pwy sydd wedi'i nodi'n benodol ar gyfer pob ardal. Cymerwch holiadur gan ein bod yn dal i dderbyn ymatebion.

GWEITHREDU: *Greg Guthrie i anfon holiadur yr SMP a'r daflen i Alison yn electroneg ac Alison i'w hanfon at y Grŵp Cyswllt.*

- j) Mike Bowyer: Ymgymrodd Halcrow, a gomisiynwyd i ddarparu'r SMP o Ben-y-Gogarth hyd Solway Firth, yn wahanol â hyn ac roedd modd i ni roi sylwadau ar wahanol rannau'r cynllun. Greg: Ni allwn wahanu pethau fel treftadaeth a'r amgylchedd gan fod popeth wedi'i integreiddio.
- k) Mike Bowyer: Aeth Halcrow 1km tua'r tir a 3km tua'r môr. Pa mor bell tua'r tir a thua'r môr yr ydych yn mynd? Greg: Ein cylch gwaith yw rheoli'r risgiau o orlifo a risgiau arfordirol felly rydym yn mynd cyn belled ag y bo angen. Ni fyddwn yn mynd yn bell iawn oddi ar y lan ond pe byddai problem, e.e. gyda charthu, byddwn yn ystyried hyn gan y gallai gael effaith ar yr arfordir. Ni fyddwn yn rhoi cyfyngiadau gan ein bod angen dull hyblyg.
- l) Caerwyn Roberts: Mae gwledydd eraill yn gwneud hyn yn barod ac yn lliniaru yn erbyn effeithiau posib; mae hon yn broblem fyd-eang.

5.2 Biosffer y Ddyfi – Dylan Griffiths, Cyngor Gwynedd

Gwahoddwyd Dylan Griffiths i roi sgwrs ar warchodfa biosffer y Ddyfi. Mae biosffer y Ddyfi wedi bodoli am dros 30 mlynedd, ond yn ddiweddar, roedd yn rhaid iddo fynd trwy broses ailwneud cais. Cafodd ei ail ddynodi ym mis Mehefin eleni. Roedd craidd y biosffer yn rhan o ACA PLAS, tra bod y parth byffer wedi'i lunio o SoDdGA amgylchynol. Yn ogystal, roedd parth trawsnewid, ac yn yr achos hwn, ystyrir mai dalgylchoedd yr aber oedd hwn. Nodwyd

nad oedd angen i hwn fod yn ffin ddiffiniedig. Yn ddiddorol, dyma'r unig biosffer yng Nghymru. Am ragor o wybodaeth, ewch draw i wefan biosffer y Ddyfi www.dyfibiosphere.org.uk

Cwestiynau a godwyd:

- a) Nododd Ray Quant ei fod wedi ymdrechu fel bod Aberystwyth wedi'i chynnwys yn y parth trawsnewid ac roedd y ffin wedi'i hystrebu. Ychwanegodd Dylan na ddylid ystyried ffin y parth trawsnewid yn llythrennol.
- b) Rowland Sharp: A fydd y biosffer yn achosi newid yn yr hyn y gall pobl ei wneud a'r hyn na all pobl ei wneud? Dylan: Ni fydd unrhyw newid.
- c) Rowland Sharp: Beth yw'r gwahaniaeth rhwng y parth byffer a'r parth trawsnewid? Dylan: Bydd y parth byffer yn cael ei danategu gan ddynodiad, SoDdGA yn yr achos hwn. Nid yw'r biosffer ei hun yn dod ag unrhyw ddynodiadau natur pellach – yr unig beth y mae'n ei wneud yw dangos beth sy'n unigryw am yr ardal a sut y mae pobl yn byw gyda'r amgylchedd.
- d) Greg Guthrie: Mae'r hyn yr ydych wedi'i ddisgrifio'n swm fel yr union beth yr ydym ei angen ar gyfer yr SMP. A oes gennych chi ddogfen neu ddatganiad sy'n dangos beth sy'n bwysig yn yr ardal? Dylan: Mae'r bid i UNESCO yn ymdrin â hyn mewn termau cyffredinol ac mae ar gael ar-lein.
- e) Mike Parry: Roedd y rhestr faith o bartneriaid y dangosoch chi yn llawn sefydliadau ac nid oedd yn ymddangos fel petai'n cynnwys llawer iawn o gyswllt gyda'r gymuned. Dylan: Lluniwyd y bartneriaeth yn bennaf er mwyn rhoi'r bid at ei gilydd a gyrru hynny yn ei flaen. Cafodd barn y gymuned ei chanfasio. O reidrwydd, nid yr un bartneriaeth fydd yn cynnal a chadw'r biosffer.

6 Unrhyw fater o bryder neu ddiddordeb

Nododd Bill Miller-Jones fod y *Whale and Dolphin Conservation Society* yn cynllunio cynnal arolwg o ddolffiniaid *Risso* yn ACA PLAS. Roeddynt yn gobeithio dechrau ar y gwaith yn y gwanwyn. Gweler rhagor o wybodaeth ar eu gwefan www.wdcs.org/

Cyfeiriodd Lucy Kay at ymgynghoriad ar Strategaeth ar gyfer Ardaloedd Morol wedi'u Gwarchod yng Nghymru: Gwarchod Moroedd Cymru. Gweler yr ymgynghoriad ar wefan LICC. Nododd Alison ei bod wedi anfon y wybodaeth hon at y grŵp ar e-bost, ynghyd â chopi o'r strategaeth.

Nododd Mike Parry ei bod yn ddiddorol cael siaradwyr yn y cyfarfodydd ac y dymunai ddiolch i'r rhai a oedd wedi trefnu hynny.

7 Amser a dyddiad y cyfarfod nesaf

Daeth y cyfarfod i ben wrth i'r Cynghorydd Caerwyn Roberts ddiolch i bawb am ddod a diolch i Greg a Dylan am eu cyflwyniadau addysgiadol.

Roedd y cyfarfod nesaf wedi'i amserlennu ar gyfer mis Ebrill 2010, 7pm – 9pm ym Mhlas Tan y Bwlch. Dyddiad i'w gadarnhau.